

Reuniunea învățătorilor români

dela școalele populare confesionale ortodocse

din protopresbiteratele

Arad, Chișineu, Șiria, Boroșineu, Buteni, Radna și
Hălmagiu.

Organ periodic oficios

redactat

din încredințarea comitetului reuniunii de

Iosif Moldovan

vice-președinte.

Edițiunea Reuniunii.

Abonamentul 5 coroane pe an.

Membrii ordinari ai reuniunii îl primesc gratuit având să supoarle numai
spesele administrative de 1 coroană pe an.

Apare odată pe lună.

Arad, 1904.

Tiparul tipografiei diecesane greco-orientale române.

Sărăcia și avuția,

disertațiune cetită în adunarea generală din Șiria.

Adnes. la protocol sub G)

La întrebarea: »cine este sărac și cine este bogat«, în usul poporal, să răspunde: *acela este sărac care nu are nimic, s'au are o colibă s'au căsuță, dar' alta n'are; ear' bogat este acela care are o căsuță mai bună, pământ arător, vite, bucate, bani etc.*

Studiul economiei popoarelor s'au națiunilor zice: »*acela este sărac, care nici cele mai de lipsă pentru viață nu și-le poate câștiga; iar acela care toate aceste le câștigă, le are și îi mai rămâne ceva prisosință, acela este bogat*«.

La întrebarea: »din ce constă averea, sau ce se înțelege sub avere s'au bogăție«, în viața de rând se răspunde: »*averea este casa în care te adăpostești cu ai tăi, pământ arător și fânaf ce nutrește pe om și pe animal, apoi bucate, vite, bani etc.*« Studiul economiei naționale recunoaște acestea de avere și capital, dar' mai adaugă tot ca avere și capital: buna sănătate, puterea s'au lăria trupească, calitățile bune personale, cum este o deosebită sîrguință și hărnicie; caracter pacinic și de toată încrederea; apoi desteritatea deosebită în cutare lucrare; în fine un deosebit talent d. ex., în cântare, oratorie, muzică și arte.

Din acestea se vede, că între cuprinderea poporală în viața de rând și între știința generală economică, este o diferență în ce privește sărăcia și soiul sau materia averii s'au bogăției. Poporul de rând să țină pe sine stăpân peste întreaga natură și cele personale le subtrage dela cele

materiale; ear' știința leagă persoana de materie, nu pe baza legilor naturii, ci silită de împrejurări. Acei bărbați luminați cari deja din secolul al XVII-lea a studiat starea economică a popoarelor, au văzut, că în urma sporirii popoarelor și a îngreunării condițiunilor de traiu, trebuie să fie supus omul la lucru și să-și valideze puterile sale personale în economie.

În Anglia, Holanda, Franța și Germania înainte de doi secoli s'a observat sporirea popoarelor și îmbulzirea lor pe aceleaș locuri, ceia-ce la noi abia sunt 2—3 decenii de când se obsearvă.

Merită deci a ne ocupa și noi cu noaua situație în care am ajuns în urmarea înmulțirii omenimei, și cu păcatul de a ne permite o viață scumpă în cheltueli, despre ce înainte cu 100 de ani oamenii nici idee n'au avut.

Este lucru clar, pe baza istoriei biblice, că popoarele antice erau păstori de turme și să mutau din loc în loc la pășune, iar conducătorii aveau datorința a le căuta atari locuri bune. Aceasta mutare la unele popoare, a ținut sute și mii de ani, până ce tot din cauza înmulțirii oamenilor, mișcarea nu mai era liberă, căci ori încâtro dădeau, aflau alte popoară, și așa a urmat mereu statorirea la un loc, prin ce s'a format comunele și statele. Ei dar' aci fructele pământului erau puține și spre înmulțirea lor, omul a trebuit să caute la pământ, să-l prelucra, spre a-și potența rodul, să lucre și să ostenească.

În Anglia, Holanda, Franța și Germania înainte de asta cu 2—3 secoli s'a făcut, ce la noi se face acum. Astfel s'a format economia de câmp. Lucrurile allate pe suprafața pământului, oamenii au fost siliți ale întocmi după trebuințele lor, de unde s'a format industria. Obiectele superflue și pofțite și de alte popoare s'a cedat în schimbul altor obiecte, pentru cele trebuincioase lor, astfel s'a format comerțul.

Este neîndoios, că mințile luminate au condus întotdeauna și vor conduce și pe viitor destinele popoarelor. Pofta poporului de a lua parte la conducere nu e irațională, decât, că poporului îi trebuie la aceasta instrucție întinsă, căci prinderea de ici-colea a câtorva cunoștințe, încă nu îl face capabil de conducere, deci știința economică a popoarelor, s'au cum i-se zice în timpul din urmă, statistica are să îndrepteze conducerea, după experiențele prin secolii observate la mai multe popoare.

Legarea omului de loc și de timp cum este acum, aduce cu sine să fie omul supus cu tăria sa la lucrare întinsă, a fi numărat între factorii fizici cari mișcă, lucră, câștigă, preface și valorează materia brută susținându-și după împregiurări libertatea personală față de semenii săi și societatea omenească, altcum sărăcia nu poate fi izgonită din căsuța săracului.

Nu este sălă desăvârșită, dar' care nu ascultă vocea timpului se perde, vine predomnit de altul, prefăcându-și libertatea personală întru sclaviă mai reă decât în evul mediu, căci acum și sulește și truște are să se stângă mereu. Eală în privința aceasta ce scrie un bărbat dintre cei mai luminați ai timpului nostru P. S. Aurelian, în Almanahul societății „**România jună**“ din Viena: *Politica economică a apucat învîntea politicei de cucerire cu sabia. Fără de o asemenea situație, amar de acela care se amăgește de neamuri lesne încrezătoare. De unde se cred stăpîni pe țara lor, pe pămîntul și casele lor, pe nesimțite cucerirea economică îi dă afară, îi lasă pe drumuri. Țara cucerită rămîne cu numele, locuitorii baștinași să împuținează și devin străini în țara lor. De acea poporul pe cît mai este timp, să se înbărbăteze și să se pună pe lucru.*»

Difinițiunea poporală a omului sărac, vre se denoteze starea lui, fără a scurta și cauza; iar' difinițiunea științifică denotează și starea și cauza și scrutează și măsura de truda omului, luând de sărac, pe cel sărac cu duhul, și sărac cu energie. Sărac este care nu-și poate,

fi este cu neputință a-și câștiga cele de lipsă. E vorba deci de o slăbanogie, de o recerință de a câștiga atâta, cât nu stă în proporție cu puterile lui. Acesta e omul sărac. Acestia sunt vrednici de milostenia și ajutorare. Aceia cari nu câștigă din nepăsare și trândăvia, în lipsa inbulzului spre bine, după prescripțiile bisericești, sunt de compătimit și sunt spre greutatea societății și a omenirii.

O atreia clasă sunt cei cari au conștiință că trebuie să lucreze și să câștige, dar încunjură lucru, sau ce câștigă prăpădesc. Acestia sunt vrednici de ocară, își perd compătimirea singuraticilor și a mulțimei, merită a fi scoși din societate și predați sorții lor, care la bătrânețe va fi amară. Biserica și școala pe atari trântori totuși trebuie să-i admonizeze și certe, pentru-că reîntoarcerea lor la cele bune poate veni și mai târziu.

Interpretarea populară despre avere sau bogăție, diferă de cea științifică, încât, precum am arătat mai sus, prestațiunile personale nu le apretuiește de avere, persoana a considerat-o de liberă și independentă de materie. Știința economică însă, pe când esistența și fericirea omului o face pendentă dela lucrarea intensivă, (teoria lui Schmidt Adam, Anglia 1740), toate prestațiunile omului prin lucru și activitate fizică și intelectuală le ia în samă, le ține în evidență și le înșiră între avere și bogăție, văzând că din câștigul prin lucru să face capital și bogăție înșămnată. Dovadă America, care prin forțele omului s'a dezvoltat în scurtă vreme la stare ce n'are păreche în istoria popoarelor din toată lumea locuită de oameni.

O dovadă despre prețuirea lucrului și laboarei o dă englesul, când astăzi numai întreabă: *«câtă avere ai, ci câtă rentă anuală ai»*, sau: *«cât venit anual ai»*, înțelegând aci, interesele capitalului gata și câștigul personal după ocupațiunea sau profesiunea sa. După mărirea acestei rente sau venit anual, își măsoară omul modern de astăzi cheltuielile sale.

Ca dovadă despre valoarea lucrului, este și ideia fundamentală a socializmului moderat. Socializmul ivit pe

la anii 1830 în Germania cere, ca lucrul, sau cele prestate de om prin lucrare, să fie pusă alături cu averea sau cu capitalul și agită în toată lumea contra ocrotirii prin legi a capitalului sau a oamenilor bogați, cari nu lasă a să valora după merit lucrul și apasă, sau nu solvește îndestul lucrul. *«Lucrul omului e de valoare și de laudă, acestuia i-se cuvine închinăciunile, nu capitalului care ține în robie brațul lucrătorului și îl speculează spre a-se folosi de el ieftin.»* zice socialismul.

Studiul economiei națiunilor sau a popoarelor, s'a ocupat mult cu întrebarea împrejurul capitalului și lucrului ridicat la valoarea capitalului, și a ajuns la rezultatul, că «capitalul și averea trebuie să meargă mână în mână cu prestațiunea personală prin lucru, iar guvernele țărilor se nu favorizeze pe unul pe conta celui alt, pentru că este evident, mai ales în timpul din urmă, că de când lucrătorii s'au organizat în greve mari de peste 100 mii lucrători într-o grevă, înzadar stă la dispoziție materia, și viceversa, înzădăr puterea de lucru, dacă cei cari au fost conservatori și dispun de capitale și materie, acestea nu le pun la dispoziția lucrătorilor. Adecă înzădăr voința de lucru, când nu este ocaziunea de al valora».

Din toate cele premerse, se vede lămurit că: sărăcia de rând vine, din neîndestula lucrare, din nehrănicie, o lipsă de energie nobilă și o moleșală condamabilă. Ca omul făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu să corespundă condițiilor, recerințelor poflite de acela, precum s'a tălcuit prin apostolii săi cari încă au fost lucrători, și cum poftește demnitatea de om și bărbat, dar' mai pesus de toate poftește recerințele timpului present, spre a putea trăi barem încâtva ca și om și a ne feri de starea înșositoare alături cu viața animalelor.

La acest loc trebuie să amintesc vorbele marelui patriot Deák Ferencz care zice : «Nu numai războaiele și furtunile dintre popoare sunt pericolul lor, ci este o moarte a lor mai lină, dar mai rușinoasă, adecă sărăcia completă, sau degenerarea generală».

Dacă lucrul înlocuiește averea, depinde deci dela noi, a pune trudă în ostențala spre a ne câștiga avere și bogăție pentru timpuri rele. Corpul nostru numai temporal suferă, odihna ce urmează ne oțelește de nou la lucru. Natura singură ne-a făcut pentru lucru, dovadă e omul lucrător, care pus la lucru, bine hrănit și bine îngrijit, rămâne în condițiuni de viață foarte bune; până-ce, omul care nu lucră, ne putându-se îndestul hrăni, decade și trupește. Altcum în trândăvia zac toate păcatele oprite de legea Dumnezeiască și de legea firei, minciuna, furtul, omorul și câte toate.

Depinde deci dela persoane singuratece, dela familii și dela popoare, a nu rămânea înapoia altora, căci e foarte curat, că fericirea pământească numai prin lucrare intensivă, prin cruțare și viață înțeleaptă, se poate asigura. Istoria economiei popoarelor a stăverit-o și susține: că popoarele numai prin lucru și cruțare pot deveni libere și independente. Speranțele deserte în schimbarea de relațiuni sociale, în evenimente politice din cari pot veni favoruri economice, toate sunt seducatoare, nu au temeiuri durabile și nu sunt baza de existență durabilă a popoarelor.

Nici scuze nici preteste să nu căutăm, căci istoria economiei popoarelor a stăverit că: Puterea statelor și a popoarelor, nu stă în forma și meritul instituțiunilor sale, sau în măsurile de guvernare, ci în caracterul conștiinței și tare a popoarelor, adică în hărnicia poporului. Voința mea tare încopciată cu prudență, nu poate fi supusă suprimării, precum apa izvorului nu poate fi oprită din curgerea ei, după legea naturei.

Dacă e să căpătăm ajutor și să fim ajutați, acest ajutor, încă dela noi și prin noi trebuie să vină, ce se numește ajutoare de sine (*Önsegély, Selbsthilfe.*) despre ce Zachar Gyula profesor și scriitor specialist în ale economiei scrie astfel: »Sulletul faptelor mari este energia voinței. Acest sullet are să vină dela noi înșine. Unde a-

cesta se ivește, toate devin vii, acolo e viață. Unde acesta lipsește, acolo se înrădăcinează neputința și nimicirea. Caracterul îl țese îndeplinirea bine și cu inima curată a lucrurilor mici. Ne luarea în samă a lucrurilor la apărință mici, formează mai târziu stânca, de care se rupe naia vieții.»

În zilele noastre cu tot dreptul ne putem plânge, că tăria caracterelor slăbește. Trebuie deci răspinse atâtea prelenziuni a trebuințelor zilnice personale, ce ne conturbă. Nu te supune lășului, nu pestrece izvoarele puterilor tale, nu lăsa a se pune cu tine în târguială slăbiciunile personale, căci aceasta te va duce la moarte morală; nu lăsa slăbirea energiei căci ți-se taie și drumul de a te putea reculege; ține înaintea ochilor totdeauna a fi prevăzător. Prevederea este mama înțelepciunii. La voință tare, lucră întins, cruță ce agonisești, acestea sunt ajutorarea ta.

Un mijloc a ajutorării de sine este cruțarea, un lucru despre care la noi acum se vorbește, până când scriitorii din economia națională a sulevat-o cu secolii mai nainte și se scria acolo următoarele: »Cruțarea sau păstrarea nu poartă decât puțină abdicare și gustând odată din fructele ei, nu te poți deslipi de bucuria ce simți, și aceasta bucurie nu o vei schimba cu alte plăceri efemere și zadarnice. E o slăbiciune de ocară a nu păstra, a te espune pe tine și pe ai tăi la eventuală lipsă, a nu avea tu tăria sufletească cât are dobitocul în voința sa, cum e furnica, alina, șoarecele de câmp etc. Toată măestria păstrării e, a nu cheltui tot ce ai agonist.

Națiunile cari își cheltuiesc toate venitele, stau pe vârful culmei, gata de a cădea, pentru ele calea către libertate și independență e închisă.»

Conducătorii destinelor popoarelor satisfac o datorință cardinală când insistă cu mijloacele de stat a ajutoră păstrarea. Franția și mai ales Germania, la inițierea celebrului economist Schulze Delizsch în anii 1853 a com-

pus societăți de conservarea celor agonisite și a dovedit că asocierea s'au ortăcia cu picături de puteri în una luate, produce putere colosală, și se poate zice că, popoarele la cari nu se vede semne de păstrare, acolo și ruina e aproape și din contră, unde se păstrează avutul, avântul e vădit, neîndoios.

Foarte nimerit și vrednic de toată lauda, scrie Zachar despre post, reținere dela cheltuire sau abstenență. Intre altele zice: »englezul câștigă mult dar și cheltuește mult, rusul și slavul nu câștigă mult dar cele câștigate le ține și e prevăzător. Societatea de astăzi nu suferă de lipsa de bani, ci suferă de morbul de a prăda bani. Bilanțul economiei de astăzi s'a stricat pentru că, s'a făcut de toate zilele ce mai nainte a fost de sărbătoare. Încheiă cu exclamarea scriitorului economist englez Scott Walter din secolul al 19-lea »nu prăpădi să nu te prăpădești.« Apoi : »nu acela e sclav, peste care s'a stăpănit vremelnice omnipotența, ci acela care a ajuns de obiect și mijloc ridicul pasiunilor sale nebune, din lipsa conștiinței sale de om și bărbat.“

Spre îndreptarea ta începutul e mai greu, dar' deloc ce ți-ai recunoscut eroarea ta și deloc ce ai gustat din bunătatea îndreptării tale, ești mântuit. Ține-ți conștiința vie și pentru totdeauna ești mântuit.

Cât pentru viitor, având toți căți trăim împreună datorință, deoparte a slăui pentru sistarea erorilor și omisiunilor din trecut, de altă parte pe baza experiențelor a pune la cale direcții și corective noi, aceste datorințe le împărțim asupra noastră futură, biserica, școala și societatea întregului trebuie să iee asupra-sa partea de datorințe ce i-se cuvine.

Este adevărat că biserica, prin tolerarea interconfesionalismului și ivirea unor secte religioase, apoi lățirea socializmului, încâtva a suferit, dar biserica totuși e tare și astăzi, și se poate că în scurt timp, tocmai aceia

vor cere întervenirea bisericii spre sanarea stării disolate de acum, cari mai înainte au cauzat slăbirea ei în parte.

Ne întoarcem către servitorii lui Dumnezeu și a altarelor, către preoții bisericelor și le zicem : nu încetați a chema poporul cu cuvintele catehizului : »veniți fiilor ascultați-mă pe mine, frica lui Dumnezeu vă voi învăța, căci din frica lui Dumnezeu vine ținerea legilor dumnezești și bisericesti, car fără învățarea și ținerea aceloră, nu poate fi fericit nime. Biserica o chemăm întru ajutor, să curățe și susțină pacea sufletelor : biserică să se roage pentru toți : biserica să ne mângâie la neputințele de care putem fi atinși.

Funcționarea școalei populare, ca o necesitate elementară peste tot și la noi, în timpul din urmă a fost sprijinită în măsură mai mare. În jumătățile de secol din urmă însă, putestatea statului și-a cluptat asupra școalelor o putere covârșitoare, căci conducătorii școalelor nu au avut atâta energiă, spre a-și susține conducerea.

Conducerea a fost atinsă de două defecte, una că preferind învățământul, a neglijat creșterea religioasă morală a generațiunii viitorului. Alt defect, că întru îndemnarea învățăceilor la școală, sa folosit de mijloace sălnice, prin ce întreg învățământul a căpătat un colorit silnic și poate au avut efect rău, în loc ca cu ajutoare bisericesti-morale și pedagogice să fi stăruit spre a convinge părinții despre lipsa școalei și folosul ei.

Școala populară s'a luat după școalele medii și școalele înalte, în cari cercelarea nu e obligatoare, vine cine vrea. Aci se prelege și asculta cine vrea, poate repela anul și poate merge la alta școală. Aicea de educațiune nu se ține cont, sau foarte puțin, căci se lasă în datoria familiei să înlănească educațiunea, presupunând că familia poate suplini școala, fără a scrută că familia e școlastisată ori ba. Imitarea acestei proceduri în școalele populare a trebuit să aducă cu sine neglijarea creșterii generațiunilor viitoare, poate școala confesională a mai catehisat și recitat poruncile Dumnezești și bisericesti și

istoria biblică, dar' fiitorul popor peste tot, despre frica lui Dumnezeu, despre sfiala s'au rușinea de oameni, despre iubirea deaproapelui, despre: »ce ție nu-ți place, altuia nu face«, nu a fost luminat îndestul. Eșind elevul din școală, societatea din afară l'a luat în sinul ei și a devenit cive sau membru a societăți, espus la atâtea și la atâtea ispite. Omul a început a vațila și a umbla nervos în sus și în jos, până-ce a trebuit să fie predomnit sau de cuvântul bun, sau de cel rău. A învins cel rău și așa a devenit societatea de astăzi în destrăbălarea de azi. Fostului elev, acum adult, i-sa mai pus înaintea fel de fel de produse literare, cărți și mai ales ziare din care să cetea: »că omul câte poate să facă, mai toate-i sunt ertate. Cetea din tipar: »că și Dumnezeirea este trasă la îndoială, că sfinții au fost numai oameni de rând, că înșălarea nu e păcat, ci numai o istețime.« Și apoi a ajuns în ochii poporului o sumedenie de casuri adunate ca cu intențiunea, despre atâtea omoruri, sinucideri, furturi, înșălături, toate cauzând celor neștricați o durere și o scârbă nespusă. Apoi a putut celi despre atâtea petreceri, desfătări și viață plăcută. Despre libertate, despre socialism etc. etc. Toate aceste a făcut asupra bărbatului și soției tineri, un efect desastros, și a putut face, căci în mlădița tină, între anii 6—14, în școala poporală și apoi în școala de repetiție, nu sa altuit acele învățături morale bisericesti, cari îl păzește în vrâsta bărbăției, precum păzește paratonerul de fulger.

În aceasta privință, școala poporală trebuie să revină la cele de mai înainte, trebuie să recunoască, că creșterea s'au educațiunea bisericască — morală și cea socială-civică, trebuie pregătită în mlădițele omenesti tocmai așa — dar cu preferință, cum se pregnează și se dresază copilul în cetit, scriere, socoată și toate studiile. Fără aceasta omenimea prin instruire devine la desteritate, capătă cunoștințe mai largi, dar încă tot în analogia animalelor rămâne, căci viclenia vulpei e de poveste, dasteritatea papagaiului, intru a imită vorbirea, ori a paserilor de a face cub, e de admirat, dar ele tot animale rămân. Omul are

menirea, nu numai a fi învățat, isteț și dester, ci a fi și inbitor, generos, prudent și a fi stăpânul pământului și a întregii naturi.

Ce privește adunarea tinerimei la școala poporală, aceasta e obligatoare, dar' nu avem să rămânem la atâta, ci omenimea trebuie convinsă ca, moralmente și în interesul propriu e obligător, și mai pe sus de toate trebuie să instruăm și se prefacem astfel de școale, cari poporul să le recunoască că sunt de folos și sunt indispensabile. Părinții și elevii atari școale le va privi nu de ceva sâlnic și ceva superflu, ci ca și un lucru de mare câștig pentru ei.

O astfel de școală, numai cu împărțirea mai cu scop practic a materialului de învățământ, să poate face, eliminând dintre obiectele de rândul al doilea, și înșirând obiecte de valoare mai practică.

Dacă școlarul, educațiunea și cunoștințele reale acasă în familie trebuie să le învețe, s'ar putea întreba: ce rămâne dar' școalei? Celitul și scrisul, puțină geografie socoată și cântare, nu e destul. Dacă școlarul eșind în al 14-lea an din școală, nu are cunoștințe mai vaste despre istoria naturală, nu cunoaște împărăția animalelor a plantelor și mineralelor, dacă nu are barem ceva idee despre puterea forțelor fizice a naturii și tehnicii, nu poate prinde cursul lucrurilor ce îl așteaptă. Inzădar tăria lui corporală și voința lui firmă în economie, dacă el nu știe cauza, de ce trebuie pământul zdrobit și frământat, adică prelucrat, nu știe, că plantele trag cu mustețele rădăcinilor sale anumite săruri sau elemente chimice din pământ, aceasta le este viața și scopul, ear' ca aceste săruri să le poată trage din pământ, pământul trebuie rărit și mărunțit.

La obiecționarea, ca aceste cunoștințe aparțin școalei mai înalte s'au de specialitate, se răspunde: că da, dar' nu se poartă o instruire completă, ci numai cunoștințe intuitive, și dacă în școala poporală se poate învăța, cântare armonioasă de pe note, apoi muzica și fel de fel de istorii, și acestea se pot învăța.

Ajutorarea și instruirea celui sărac, spre a-i îndegăta cum să lucre, de ce să se apuce, cui să o punem în sarcină, decât școalei populare, ce vrea să zică școala pentru încreștinarea poporului preste tot, nu numai spre satisfacerea ambiției celor mai în stare și mai harnici, ci mai vârtos spre a lumina acolo, unde lipsa e mai mare, la cel sărac, acesta nu are pe nime al îndreptă și ai îndegăta cum să trăiască.

Școala populară trebuie să fie și școală de praxă. Trebuie se suplimenteze lipsa omului sărac, și să instruiască poporul și în ale economiei, chiar pe conta studierii altor obiecte, cum e istoria biblică, generală, a patriei și națională. Trebuie să recunoască fiecare, că nu putem neglijă ale prezentului și viitorului, pentru a ști trecutul.

Câte grădini de școală și câte școale speciale avem noi?

Poți umbla zile întregi în aceasta țară eminentă agricolă, până vei da de o școală specială în ale economiei, s'au o grădiniță de 1—2 jug, pusă sub conducerea școalei populare, unde învățătorul se arată și să demustre poporului sărac, cum are a fi lucrul pământului, ce plante se usueze în cufare pământ, ce sămânță și mlađile se recomandă locului, cum trebuie grijite, cât product aduc și în ce valoare, și în fine unde se pot valora?

Ce aflăm astăzi? Lucru trist, oamenii imblătesc la ale economiei, uzurile de înainte cu o sută de ani; oamenii tot așteaptă timpuri mai bune, lasă pământul locului tot cum a fost; un bărbat întreg, umblă cu o păreche de boi o vară întreagă la pășune, că vezi Doamne, toamna câștigă 100 coroane în ei, și nu vrea să știe cât a perdut el, perzând vara. Preoții și învățătorii trebuie să aducă oareșcari jertfe în cauză, unii trebuie să se sacrifice și să lacă începutul, a rupe indolența aceasta, căci cu indiferentismul și indolența noastră, ne bate deja la ușă mizeria și amenință poporul cu perirea lui și cu el perirea și a clasei inteligență.

Societatea cultă, s'au chelmul întregului, are datorința a conduce și a sta în frunte. Fără conducere nu se poate face nimic, ear' aceasta totdeauna a avut-o cei mai luminați. Pe când ostașul de rând osteneste în esecutarea lucrului și-și jertfește viața pentru atingerea scopului, conducătorii rămân responsabili pentru planul bătăliei, expunându-și ei viața.

Conducătorii se nu uite nici când, că individul și poporul deopotrivă are lipsă de conducere și sprijin în cele spirituale și în cele morale, poporul de rând însă are mai mult auz și simțire pentru cele materiale. Mai ales în zilele noastre, cele materiale a copleșit întregul, acestora li-se dă preferința și acestea încep a predomină.

Vremile arată pentru activitatea omenească diferite perioade, așa la noi în țară, anii 1840—50 au fost a re-deșteptării generale și a organizării pe baze moderne sociale. Anii 1860—90, au fost pentru cultura intelectuală, a școlarizării, civilizațiunei și culturai generale. Acestea au cerut jertfe enorme de bani dela popoară. Anii de acum de la 1900 sunt mai mult o reacțiune a activității exagerate din 1860—1890 și a experienței, ce sumedenia de avere costă viața civilisată. Se poate numi era de acum și era unei revolte sociale și a schimbării sociale într'ale economiei și industriei tehnice.

Se dovedește acum, că conducătorii din trecut, celor materiale nu le-au dat destulă atențiune, căci precum am zis mai sus, parte prin înmulțirea omeniniei, parte prin recerintele potențate moderne a traiului, grija pentru cele materiale a crescut în toată Europa și socialismul nu numai din pasiuni și cu seduceri a pornit și nu este a să conzidera de trecător, ci el este o întrebare, ce cere răspuns, ce este a se face cu omul sărac, cu muncitorul de rând, ca să nu rămână fără cele trebuincioase. Lucru și ocupațiune trebuie dat, ocaziune că prin lucru să-și poată câștiga ale vieți. O întocmeală astfel a societății omenești, că nici o clasă a ei se nu ducă lipsă. Con-

ducători deci, prin grai viu, prin ziaristică și cărți, prin prelegeri populare și prin reuniuni cu scop economic-industrial și comercial, se nizuiească a lumina poporul, spre al face capabil de câștig. Are datorința al înzăstră cu mijloace ajutătoare de a putea întreprinde o economizare mai rațională, mai mijlocind și posibilitatea de a dispune de pământ și sămânță, prin împrumuturi oneste dela privați și societăți. Mai departe ai îmbărbăta la îmbrățișarea industriei, care este prelucrarea materialului brut în obiecte de folos și de valoare înzăcită și insuțită. Apoi la grădinarit, unde mai mult lucru și truda trebuie decât capital; la prăsirea de vite, la a cărui început modest nu-i trebuie capital însămnat.

Pe când conducătorii poporului mijlocesc a prinde rădăcini acestea; continuă le ține naintea ochilor însămnătatea lucrului și valoarea lui, unica avere de ce dispune omul sărac și prin ce se poate ajuta.

Scrietorul economist Zachar zice: „Poporul român din vechime, vârtutea și curajul îl exprimă cu un cuvânt, pentru-că în lipsa pentru existență, efectul la ambele e tot acela. Unul înseamnă puterea sulletească-morală, altul puterea trupească. Virtutea cea mai mare este învingerea intelectului nostru. Este de regretat că omul mai târziu învață principiul jertfirei de sine, ca să supună acum plăcerile prezentului, pentru bunătățile viitorului. Adevărat că în prezent mulțimea suride la aceste idei, dar tesa acesta totu-și susțâ, pentru-că nu este alt mediu în mâna omului, de a se fericî.»

Societatea cultă, având a da și ezemple poporului, greșeste când își permile o viață costășitoare, luând de model pe o fracțiune a ei, care nu are la spate massa poporului său. Societatea care ține a da întru toate exemplul bun poporului, trebuie să știe, că poporul nu se uită cu ochi buni la cheltuelile lucșuoase, mai ales a celor-ce poartă diregătorii și a celor-ce trăiesc nemijlocit dela po-

por, dar' nici nu se recomandă viață costisitoare, ce trece
agoniseala, precum se îndegeteaza aici mai sus.

Inchiam cu cuvintele valorosului bărbat G. Chitin,
publicate în albumul macedo-român : «Iubesc și admir ge-
niul și talentul, nu mă închin decât vârtuți.»

A r a d, August 1904.

George Parcarin,
contabil consist,

Informațiuni.

Conferința de toamnă a învățătorilor români dela școlile populare confesionale din despartământul protopopesc Arad s'a ținut *Duminică* în 31 Oct. (13 Nov.) a. e. în frunțașă comună **Bătania** din comitatul *Cenad.* — La 8 și jumătate oare. a. m. au sosit învățătorii cu trenurile din spre Arad și Segedin, la gara din Bătania, unde au fost întâmpinați de neobositul coleg din localitate *Georgiu Poporiciu* — cu o mulțime de trăsură — și conduși la biserică, unde erau așteptați între salve de trăsuri de frunțașii comunei Bătania, în frunte cu vrednicul lor părinte sufletesc *Simeon Cornea*. După puține mominte petrecute la dejunul comun, servit cu multă afabilitate și dragoste colegială de către *El și Dna Poporiciu* în cinstea colegilor lor, învățătorii au asistat la sfânta liturgie și chemarea Duhului sfânt, pontificată de părintele Cornea, la cari răspunsurile au fost cântate de bine instruita reuniune de cântare, sub condacerea Dlui învățător *Georgiu Poporiciu*; car fericirile, imnosul și priclasna au fost cântate frumos, de vestiți cântăreți *Ioan Vancea*, învățător în *Arad*, *Romul Tâncean* învățător în *Nădlac* și *Terențiu Lotai* învățător în *Cenadul Ungurese*.

După liturgie părintele *Simeon Cornea* a ținut o frumoasă cuvântare, în carea a arătat poporului însemnătatea întrunirii învățătorilor, poftindu-i a lua parte la desbaterile conferinței, spre a se convinge și din cele văzute și auzite acolo, despre folosul cel mare ce aduce asemenea întruniri științifice bisericei, școlii și poporului.

Conferința a fost deschisă de președintele despartământului *Iosif Moldovan* prin o cuvântare în care a arătat însemnătatea asociațiilor și rezultatele ajunse la diferitele popoare prin asociațiunile lor de toată categoria.

După deschiderea conferinței, președintele salută de bine venire mulțimea de oaspeți, accentuând în deosebi pe Domnii : *Simeon Cornea* preot local; *Marcu Crișan* oficiant și președin-

tele reuniunii de cântări din Bătănia; Iuliu Groșorean cassar general al reuniunii; Mihai Dragoș și Nicolai Pașulă învățători, membrii din despărțămintele surori; Tyirity Dușan și D-na Vucadinovici învățători sârbi, Jacob Veisz învățătorul școalei izraelite și Kovács Mihály învățătorul școalei de stat din Bătănia; și comitetul pare hial în frunte cu președintele Nicoară ect. ect.

Apoi au urmat interesanta prelegere practică: „celitul și scrisul” pe baza fononimice. Fiind timpul înaintat, desterul învățător Georgiu Popovici na putut se arate o singură prelegere, ci a prezentat rezultatul ajuns până la acest termin cu școlarii săi de clasa primă. Erau cam 20 micli discipoli pe cari ia prezentat di propunători conferinței și cari, de și în cea mai fragedă vrăstă a timpului de școală, prin atențiunea lor încordată, prin interesul cu mult efect reogândat în fețele lor drăgălașe și prin istețimea lor, a pus în admirațiune întreg publicul present. Nu știam ce să apreciam: desteritatea învățătorului, ori efectul metodelui fononimic.

Învățătorul arată semnele mimice și școlarii în massă și singuratici esprima sunetele; mai apoi învățătorul esprima sunetele și elevii îl imitau, făcând și semnele mimice, dar cu atata precisiune, încât credeai că învățătorul trăgea mânuțele lor legate cu sârme, după oare care tact. Sau scos apoi singuratici elev; la tabela de cetire, unde cu ajutorul semnelor mimice, aproape fără greșală, reproduceau sunetele literilor tipărite, din cuvintele normale de pe tabla de cetire. La dorința generaă, propunătorul a arătat și modul de procedură la desvoltarea unor sunete și la scriere. Interesanta prelegere a fost încheiată între urările de să trăiască a prezentilor.

Conform programei s'a ascultat apoi prelegerea practică din limba maghiară: „Descrierea cărții” de învățătorul Uroș Tótorean, care în lipsa școlarilor și-a înrolat de elevi învățătorii mai tineri.

Cu acestea ședința primă s'a încheiat, ear' învățătorii, dinpreună cu ospitalii fruntași din Bătănia, s'au întrunit la o masă comună, la care au petrecut puține, dar plăcute momente. Cu aceasta ocaziune președintele a ținut un avântat toast, închinând

În sănătatea patronului reuniunii, a I. P. S. D. Episcop *Ioan I. Papp*, exemplul viu de diligență și muncă neobosită, ceea ce prezenții au ascultat stând și primit cu neîncetate urări de să trăiască, cântând în corpore „Mulți ani“ ! S'a mai toastat pentru șeful tractual, pentru meritatul președinte al reuniunii *Teodor Ceantea*, pentru ospitalii Batânieni și vrednicii lor conducători etc. etc.

La 3 oare p. m., conferința s'a redeschis. Interesantul și voluminosul raport al biroului a dat ansă la o interesantă discuțiune, ce a ținut aproape 2 oare, lămurindu-se chestiuni foarte importante cu privire la viața reuniunii și la modul de administrațiune a afacerilor reuniunii. Chestiunile puse la ordinea zilei prin circularul comitetului central sau încredințat spre executare parte unor comisii exmise din sânul conferinței, parte biroului ; cu scop de a raporta conferinței proxime.

A urmat apoi interesanta prelegere publică: „Vulcanismul pământului“ de profesorul Nicolae Mihulin, care prin modul de predare și limbajul frumos, a legat atențiunea publicului present.

Constatarea prezenților, făcută conform regulamentului afacerilor interne la sfârșitul conferinței, dovedește interesul ce se desvoltă din an în an, căci cu puțină excepțiune învățătorii erau prezenți aproape toți. Prezența și activitatea dezvoltată de domnii profesori preparandiali Ioan Costa și Nicolau Mihulin a făcut bună impresiune asupra învățătorilor. Neparticiparea profesoarelor dela școala de fetițe diecesană, și abținerea lor dela toate întrunirile învățătorilor, este neexplicabilă, atunci, când conform legilor regnicolare, fiecare învățător trebuie să fie membru și să lce parte activă la o reuniune învăătorească ; apoi conform statutelor reuniunii, aprobate și de Venerabilul Consistor și de Înaltul guvern, fiecare învățător aplicat la o școală publică din dieceză este ex officio membru ordinar a reuniunii și pe baza aceasta să și poartă evidență în conserierea membrilor de profesoarele internatului și se invită regulat la toate întrunirile. O explicare la timp în aceasta privință, ar face bune servicii cauzelor noastre comune.

Pentru întărirea legăturii ce trebuie să existe între membrii și reuniune, declarațiunile impuse de comitetul central s'au subscris de toți membrii prezenți, solvind aproape toți și taxa de 2 coroane pentru diploma de membru a reuniunii.

S'a făcut sortarea prelegătorilor pentru conferința proxima, scoțându-se din urnă de astădată numele președintelui *Iosif Moldovan* învățător și director școlar în Arad și *Ioan Roman* învățător în Șeitin.

Și în fine, primind invitarea d-șoarei *Maria Crișan*, conferința a decis: ca proxima convenire să se țină cu ocaziunea esamenelor în *Perica*.

Având să urmeze desbaterea metodică a prelegerilor practice ținute în această conferință, președintele — conform usului — ordina conferința secretă, iar până la depărtarea publicului, suspende ședința pe 5 minute.

La timpul fixat redeschizându-se conferința, se pune la discuțiune prelegerea practică a învățătorului *Georgiu Popoviciu* „*Cetirea și scrierea pe baza metodelui fonomimic*,” care după o discuțiune interesantă, la propunerea cassarului general al reuniunii a Dlui *Iuliu Groșorean*, se decretează de bine și escelent succesă, cea-ce e a se atribui nu metodelui fonomimic, ci deosebitului interes și escelentei desterități a prelegătorului, pentru ce i-se și votează mulțămită protocolară. Incolo fonomimica o allă de inferioară scriptologiei și de aplicabilă ici-colo numai ca mijloc ausiliar al scriptologiei. Povestirile folosite la desvoltarea sunetelor precum și asămănările sunetelor și a literilor, nefiind perfecte, să incredințează prelegătorul a scruta mai departe, spre a afla altele mai acomodate și mai perfecte.

Prelegerea practică din limba maghiară : „*Descrierea cărții*” ținută de învățătorul *Uroș Totorean*, se ia la cunoștință fără vre-o observare mai esențială.

Terminată fiind programa conferinței, după-ce prin rostul profesorului *Ioan Costa* se exprimă președintelui mulțămită pentru buna conducere, conferința se ridică sara la oarele 7.

După conferința învățătorii au fost invitați și sălășluiți pre la familiile fruntașe din Bătană, convenind iarăși cu toții la oarele 8 seara în sala hotelului central, unde neobositul învățător

din Fătană D-l *Georgiu Popoviciu* cu sucursul D-lui *Mareu Crișan* oficianț la oficiul de dare din Bătană, ca președintele reuniunii de cântări, ne-au câștigat plăcută delectare cu concertul, reprezentațiunea teatrală și petrecerea aranjată în favorul reuniunii învățătoresți.

Excursiune științifică la Mezöhegyes. După conferința din Bătană, învățătorii tractului *Arad*, însoțiți și de unii dintre oaspeți, au excurs la *Mezöhegyes*, spre a cerceta stabilimintele economiei de model de acolo. La ordinul *Exelenției Sale D-lui Ministru de agricultură Béla Tallián*, excursioniștii au fost întâmpinați la gara din *Mezöhegyes* de Dl căpitan comandant al hirciheli-ei și de Dl inspector al domeniului și așteptați cu dousprăzece tră-suri de gală, trase de cai frumoși și sprinteni ca și niște smei. La dorință, învățătorii au fost conduși mai întâi la direcțiunea domeniului, unde președintele Iosif Moldovan, a prezentat directorului suprem Magnificenției sale D-lui Balint Iuhász pe învățătorii excursioniști, dând espreșiune mulțumitei lor pentru dispozițiunile de preveniență, și rugându-l, a aduce aceasta și la cunoștința Exelenției sale D-lui Ministru pentru grațioasă și prea înalta concesiune.

De aici au plecat excursioniștii sub conducerea D-lui inspector al domeniului *Riszdorfer László* la fabrica de cânepă, unde lucrătorii, partea cea mai mare femei, melău și peptenau cânepa frumoasă ca lăna, o așezau în teascuri preșuite, gata de a o espeda, partea cea mai mare, pe la fabricile de țesătorie din America, unde cânepa țerii noastre este considerată de o calitate aleasă și se bucură de o deosebită atențiune. Am văzut lăptăria din care se espedecă zilnic sute litree de lapte în orașele din apropiere, cu deosebire în *Arad*. Diferitele soiuri de vaci așezate după soi și etate în grajduri separate, câte 100-150 la un loc, dintre cari escelau vacile de *kuhland-simmenthal*, cu taurii lor de 11—12 măgi metrice și cu vacile ce dau câte 2500 litre lapte la an. După colorii vacile încă erau separate. Coloarea dominantă a fost coloarea galbină, de și după esplicările D-lui inspector, coloarea roșie închisă, în timpul mii nou, este mai căutată, și va da incurând în dărăpt pe cea galbină. Soiul magiar, de culoare albă cu coarne mari, se ține numai pentru prăsila de boi de jug, fiind mai supor-

tabili. Vacile din acest soi sunt mai mici și mai neproducătoare, taurii însă sunt esemplare de admirat.

Îngrășătoarea de vite încă e admirabilă. Aici să îngrășe anualminte mii de esemplare și se espedează cu prefuri considerabile prin țerile apusene, cu deosebire prin Germania.

La amez a fost prânz comun, la care a participat și Dlu inspector al domeniului. Toaste încă n'au lipsit. Părintele *Si-meon Cornea* a ținut un frumos și instructiv toast pentru îndelunga viață a Maiestății Sale gloriosului nostru rege *Francisc Iosif I*, urmat de mulți ani cântat în cor de cei presinți. Președintele Iosif Moldovan a toastat pentru Exelenția Sa Dlu Ministru Béla Tallián, care la rugarea sa telegrafică a învrednicit pe învățători de aceasta frumoasă și instructivă ocasiune. Învățătorul Nicolau Ștef a închinat în sănătatea Mag. Sale directorului Bălint Iuhász și a reprezentantului seu inspectorului Ladislau Riszdorfer. Ear Dl inspector Riszdorfer mulțămind de atențiune a închinat în sănătatea învățătorilor români.

Tot cu aceasta ocasiune, la propunerea membrului Nicolau Ștef, sa făcut adresă de mulțumită Exelenției Sale Dlui Ministru Béla Tallián, care a și răspuns telegrafice, mulțumind învățătorilor de atențiune.

După prânz, am cercetat hirghelia cea frumoasă, unde ni sau arătat și explicat cele mai frumoase și prețioase soiuri de cai, dintre cari escelau: Nonius, Gidran și Furioso.

Interesantă a fost și *grădina de pomi* a domeniului ce se estinde pe 29 jugăre de pamânt. Grădina este împărțită în 12 table mari, în cari se nobilitează nenumărată mulțime de meri, peri, pruni, cireși, vișini, caisini, perseci și nuci de cele mai a-leso soiuri. Nobilitarea se face esclusiv prin oculare. Pomii nobili în vârstă de 4—5 ani se împart anualminte, parte grătit, parte cu preț redus, celor ce se adresează în aceasta privință secțiunii de pomologie dela Ministerul de agronomie. Din aceasta pomologie să împart anualminte circa 10.000 pomi nobili și 1.000,000 pădureți.

A urmat apoi cercetarea fabricii de zahar. Arangiamntul acestei fabrici este de nedescris. Timpul scurt ce l'am petrecut aici, nu ne-a fost de-ajuns, spre a putea face o descriere mai a-

mănușită. Am început însă înțuirea noastră dela magazinele de svece și treptat am ajuns până la locul unde se pachetează și expediază zaharul alb ca zăpada. În acest stabiliment lucrează mai multe sute lucrători, bărbați femei și copii. Fabrica lucră anualmintre 1,100.000 măgi metrice de svece, din cari aproape jumătate le produce domeniul.

Și cu aceste, apropiindu-se timpul de plecare, însoțiți de nobilul și simpaticele nostru calauzător P. On. Domn Ladislau Riszdorfer, am ajuns la gară, de unde după sincere salutațiuni și mulțămite, ne-am depărtat spre casele noastre, cu o mulțime de cunoștințe câștigate în aceasta scurtă dar instructivă excursiune, și cu dorința de a-ne reîntoarce cât de cu grabă cu întreaga reuniune la acele locuri, spre completarea studiilor făcute, dar într'un timp de vară, mai potrivit ca cel de acum.

Spriginitorii învățătorilor. În șirul abonaților la organul nostru am avut fericirea a mai primi pe Doamna *Aurelia Păvălan* învățătoare în Comloșul-mare, și D-l *Ioan Fardian* învățător în Leuceștii; iar foi și reviste în schimb sau grăbit a-ne oferi redactorii: *Roman Ciorogar* „*Biserica și Școala*“ din Arad; *Iuliu Florian* „*Răscățul*“ din Cluj; *Dimitrie Birăuț* „*Poporul Român*“ din Budapesta; și *Ioan F. Negruț* „*Forța școlastică*“ din Blaj.

Promovare. I. P. S. Domn. *Episcop Ioan I. Papp* a promovat pe directorul seminarial *Roman R. Ciorogar* la rangul de protosințel. Hirotonirea s'ă sevârșit Luni în ziua S. S. Arhangheli Mihail și Gavril cu ocaziunea slințirii bisericeii din Șimand. P. C. S. Dl protosințel din acest incident a fost felicitat de toată inteligența română din loc și provincă. Aceasta binemeritată distincție a atins plăcut și reuniunea noastră, fiind distinsul membru fundator al ei. Presidiul reuniunii s'au și folosit de ocaziune a da expresiune acestei bucurii prezentându-se, Duminică în 14/27 a lunii trecute, însoțit de secretarul geueal și membrii din loc, la sărbătoritul, spre al felicită în numele renniunii. P. C. Sa plăcut surprins de aceasta atențiune a promis și pentru viitor tot sucursul seu reuniunii, a căreia este cu sufletul, credința și dragostea sa.

Circular către toți inspectorii școlari de sub jurisdicțiunea Consistorului gr.-ort. român din Arad. În vederea necesității de a se păstra unitatea în ortografia și terminologia cărților didactice folosite în școalele confesionale de sub jurisdicțiunea acestui Consistor, precum și conșiderând interesele tipografiei diecezane, care este un institut cu mențiunea de a **oferi ajutor bisericilor sărace**, pe viitor numai astfel de manuale didactice se vor admite spre folosire în școalele susamintite, **cari vor fi cenzurate prin acest Consistor și vor fi tipărite cu ortografia Academiei Române în tipografia noastră diecezană din Arad.** Ceea-ce se aduce la cunoștință publică sere știre și conformare. — Arad, 7/20 Noemvre 1904. — *Ioan I. Papp.*

† **Cas de moarte.** Părintele paroh din Tornea *Paul Moga* membru ajutor al reuniunii noastre, Mercuri în 10/23 Nov. a trecut la cele eterne. La înmormântarea sevârșită Vineri în 12/25 Nov. reuniunea noastră a fost reprezentată prin Dl controlor general *Ioan Vancu*, însoțit de mai mulți învățători din împrejurime. *Odihnească în pace!*

Despărțământul Boroșineu, al reuniunii noastre sa ținut ad. de toamnă la 3 Nov. a. e. în comuna *Boroșineu*. Cu aceasta ocasiune președintele desp. *Pavel Dârlea* a ținut o interesantă și binesuccesă prelegere din geometrie, despre *calcularea suprafeții cercului*. Sau desbătut și ezecutat concluzele emanate dela adunarea generală și impuse îde comitetul central. Să remarcă prezența, în mod neobicinuit până acum, a membrilor din despărțământ. Semn bun acesta, pentru-că frații încep a veni la matcă. A și fost timpul suprem. Noi din parte-ne ne bucurăm și dorim, ca dorul de emulare sa pătrundă în inimile fraților noștrii din acel despărțământ, spre binele reuniunii noastre.

Secretarii despărțămintelor sunt rugați a ne trimite la timp rapoarte despre conferințele ținute. Ear Domnii președinți sunt rugați a stărui, se fim avizați despre toate cazurile de interes pentru reuniune, cu scop de a-le aduce de timpuriu la cunoștință publică pin acest organ.

Diplomele membrilor sunt în lucrare, în curând le vor primi toți cei ce s-au însușit. Spre a ușora afacerea biroului, sunt rugați membrii a în cunoștința prezidiului, prin o carte postală, despre timpul susceperii lor în reuniune.

Rugăm pe toți membrii cari n'au solvit încă tacelele anuale, se satisfacă încă înainte de încheierea socoților anuali acestei datorințe, și să administreze casarul lui Iuliu Grofșorean în Gașa, p. u. Világos și coroana pentru spesele administrative a foii. Sperăm că toți membrii se vor sili a satisfice îndatoririi lor la timp, ca nu cumva prin întârziarea lor să se împedee mersul frumos al afacerilor reuniunii. *Sus să urem inimile!*

POȘTA NOASTRĂ.

I. V. în C. m. — Am primit cu mulțămită, dar' pentru numărul de față prea târziu. Suntem de acord cu D-ta, în lipsa de sprigin, credem însă că vom fi siliți a ne restrânge numai la cele oficioase, de cari avem multe. Prenumărarea am luat-o la cunoștință cu plăcere.

N. O. — Insufletețirea noastră, va produce insufletețire pentru cauzele școlare și la cei-ce ar putea sprigini acțiunea noastră serioasă.

La mai mulți. — Numărul de față s'a expedit numai la membrii și prenumerați.

D. M. — Dacă vom căuta din câte pături e plăcinta, nu vom mânca nici când.

I. V. — Edițiunea nu e vândută. La edițiunea primă l-am luat numai de soț. În ce privește viitorul, depinde dela hărnicia lui.

BIBLIOGRAFIE.

Carte de învățătură pentru ultimii ani ai școlii populare și pentru școlile de repetițiune economice, de Iuliu Vuia. Aprobată de Ven. Consis. 15/28 April 1904. Nr. 1988.

Învățământ practic din Istoria naturală, de Iuliu Vuia, aprob. de Ven. Consist. 21 Oct. 1904 Nr. 6035.

Limba maghiară, pentru școlile populare române de Iuliu Grofșorean și Iosif Moldovan, din care cu ușurință se poate instrua limba maghiară, a apărut și se poate procura la librăria Petru Simtion și tipografia diecesană din Arad cu 50 fileri exemplarul,